

Prooivoorraad van Boomvalken *Falco subbuteo* in een hoogspanningsmast

Peter D. Ganzeboom

De nestplek van het door mij gevolgde boomvalkpaar was een hoogspanningsmast op een akker, waar aardappels werden verbouwd. De bebouwde kom van Spijkenisse begint 250 meter verderop. Die bebouwde kom is in belangrijke mate het jachtgebied van ‘mijn’ op Gierzwaluwen *Apus apus* jagende Boomvalken en strekt zich 3500 m in oostelijke en 4200 m in noordelijke richting uit. Ten zuiden van de mast, op 700 m afstand, stroomt het Spui, een 170 m brede watergang, die het eiland Voorne-Putten scheidt van de Hoeksche Waard. Buiten de bebouwde kom is het gebied agrarisch ingericht voor veeteelt en akkerbouw, met verspreid staande boerderijen, schuren, open ‘nieuwe natuur’ (plas-dras) en verbrede natuurvriendelijke watergangen. Op ongeveer 300 m van de mast lag een hakhoutbosje van wilg en struweel, waarin zangvogels en een Buizerd broedden. Ik schrijf ‘lag’, want eind 2015 is het bosje, dat daar decennia een onderdeel van het landschap vormde, in twee dagen tijd omgetoverd in een kale akker; een vorm van compensatie voor een boer die land moest prijsgeven voor een natuurvriendelijke watergang. Die compensatie behelsde het omtoveren van het bosje in bouwland, waarbij de boer zich uiteraard niet bekommerde om de natuurwaarden van het bosje.

Het was een uitzonderlijk stille baltsperiode in 2015. Mede hierdoor waren de Boomvalken veelvuldig onvindbaar; tussen 17 mei en 3 juni kon ik er zelfs niet één vinden. Van het hier beschreven koppel zag ik het vrouwtje op 10 juni ineens toch in broedhouding op een nest in een hoogspanningsmast, op een plateau in de kern van de mast op de hoogste traverse. Dat was een ander nest dan dat voor die tijd een paar keer was bezocht, meestal door de man (achteraf gezien zou dat een ‘speelnest’ kunnen zijn geweest). Dit speelnest lag in dezelfde mast, op dezelfde traverse, maar dan aan het uiteinde ervan. Het koppel bracht uiteindelijk geen nestjongen groot.

Hoewel ik al vanaf 2011 intensief Boomvalken observeer in dit gebied, waarbij aaneengesloten sessies van 5 uur of meer geen uitzondering zijn, was mij nooit eerder opgevallen dat Boomvalken ergens prooien achterhielden. Bij dit paar in 2015 zag ik het voor het eerst. Op 29 juni, in de periode dat het vrouwtje uren achtereen op het nest zat, was er om 21.00 u een prooioverdracht. De prooi werd direct volledig door de vrouw opgegeten. Het mannetje verdween en kwam pas om 22.30 u terug zonder prooi. Hij streek neer op het eind van de traverse waar het speelnest in lag en maakte daar 45 minuten lang plukbewegingen met zijn kop. Ik neem aan dat hij aan het eten was en kennelijk van een grote prooi, of meerdere, want waarom 45 minuten bezig zijn terwijl prooien meestal in een minuut of tien worden weggewerkt met aansluitend een paar minuten gepruts aan nagels en snavel? Kennelijk lagen er eerder gevangen

prooien op die plek. Na een onafgebroken zit van uren zag ik op 18 juli het vrouwtje naar hetzelfde uiteinde van de traverse vliegen en daaruit te voorschijn komen met een vogelprooi.

In de literatuur wordt het verstoppjen van prooien door Slechtvalken *Falco peregrinus* geregeld beschreven (overzicht in Ratcliffe 1980). Maar ook andere valken vertonen dit gedrag.

- Torenvalken verstoppjen wel eens muizen (Kampf 2003).
- Stephen Parr (1985) zag een Boomvalk negen prooien verstoppjen op een boomstomp of neerleggen op een naaldenbedje op dennentakken in een straal van 50 meter rond de nestboom; zes van deze negen prooien werden binnen drie uur na prooioverdracht opgegeten.
- Op internet circuleren foto's van Eleonora's Valken *Falco eleonora* die vogeltjes gekortwiekten zouden hebben en vervolgens onder stenen of in nauwe holen zouden hebben gestoken voor latere consumptie: (<http://moroccanbirds.blogspot.com/2015/08/falco-eleonora-keeping-prey-alive.html>). Dat komt overeen met wat eerder is beschreven door Vaughan (1961) en Walter (1979).
- Over Slechtvalken die prooien verstoppjen, wordt op diverse websites en blogs geschreven (bijvoorbeeld over Slechtvalken *Falco peregrinus* in Brussel: <http://www.valkenvooriedereen.be/page.jsp?lang=nl&ref=prooien>)

Discussie

Waarom doen Boomvalken dit en waarom (kennelijk) niet altijd. En waarom heb ik het nooit eerder gezien bij Boomvalken? Voor valken met boomnesten in bosgebied kan ik mij voorstellen dat het mij ontgaat, want in kruinen van naald- of loofbomen zijn Boomvalken sowieso moeilijk te zien. Laat staan dat je kunt volgen wat zij daar uitspoken en al helemaal als dat gebeurt in kruinen van bomen op forse afstand van de nestboom (zie ook het Engelse onderzoek hierboven genoemd: een straal van 50 meter, dat is nogal wat). Doorgaans kies ik een observatieplek waarvandaan het nest kan worden bekeken, of een positie bij een vaste plukplaats of waar prooioverdrachten plaatsvinden. Maar zelden zal je die drie posities kunnen combineren. Elke gekozen observatieplek maakt dat andere delen van het gebied aan de aandacht ontsnappen. Dan zal het verbergen van prooien eenvoudig over het hoofd worden gezien.

Ook is het zo dat het er bij prooioverdrachten vaak snel en rommelig aan toe gaat. Je ziet wel iets, maar soms niet precies wat (dus of de prooi daadwerkelijk wordt afgegeven). De verleiding bestaat om dan toch aan te nemen dat er een prooi werd overgedragen. Hetzelfde gaat op voor baltsvoederen, waarbij het mannetje een prooi aanbiedt op een tak, of bij een (speel)nest. Het kan een automatisme zijn om aan te nemen dat het vrouwtje een aangeboden prooi meteen opeet, maar wat als dat niet het geval is en zij hem laat liggen, of een deel ervan? Bij hoogspanningsmasten in een open landschap moet het eenvoudiger zijn om waar te nemen dat een met buit terugkerende vogel deze niet overdraagt of zelf consumeert en ergens anders deponert voor later (maar zie De Nie 2014). Zoals gesteld was het mij in eerdere jaren echter niet opgevallen.

Hangt het wellicht samen met het feit dat er in het hier beschreven geval sprake was van een mislukt broedgeval, waarbij het mannetje, gedreven door instinct of in verwachting van nestjongen, wel de prooiaanvoer opvoerde maar de buit niet kwijt kon? Een andere theorie is dat het mogelijk ging om restanten van buit gebruikt bij het baltsvoederen, want de enige opslagplaats die mij was opgevallen bevond zich aan het uiteinde van de traverse waarin het voormalige speelnest lag. In dit kader vind ik het van belang te vermelden dat het baltsen van dit koppel een uitermate lauwe bedoening was. Wellicht was ook de behoefte van het vrouwtje om op conditie te komen minimaal en at zij daarom niet elke prooi direct op.

Of leggen ze wel degelijk altijd een voorraad aan (voor mindere tijden) en ligt het aan mijn gebrekkige manier van observeren dat ik het nauwelijks zag gebeuren (zie ook Lyons & Mosher 1982)? Toch lijkt deze laatste optie mij onwaarschijnlijk, want ook Rob Bijlsma, niet de minste als het op gedetailleerd observeren van roofvogelgedrag gaat, schreef dat hem het nooit was opgevallen ondanks dat hij erop verdacht was (Bijlsma 1980, 1993).

Allemaal vragen. Op dit moment ben ik al blij dat ik het bestaan van een prooidepot bij dit paar Boomvalken heb ontdekt. Het waarom hiervan zal nader onderzocht moeten worden. Ik zal er bij mijn volgende observaties uiteraard specifiek op gaan letten, nog beter gaan kijken (en het is al zo moeilijk). Dus hopelijk wordt dit ooit vervolgd. Als anderen iets soortgelijks hebben waargenomen bij Boomvalken, dan houd ik mij aanbevolen.

Summary

Ganzeboom P.D. 2016. Food caching of Hobbies *Falco subbuteo* on a high-voltage pylon. De Takkeling 24: 139-142.

At a breeding site of a Hobby in a high-voltage pylon near Spijkenisse in 2015, observations indicated the use of a caching site on the tower. On 29 June, the male arrived without prey, but was subsequently seen plucking in the tower for some 45 minutes. This exact same location within the tower was visited by the female, from where she retrieved a prey on 18 July. Despite intensive observations of nesting Hobbies since 2011, no indications of caching had been obtained until the two sightings in 2015.

Literatuur

Bijlsma R. 1980. De Boomvalk. Kosmos, Amsterdam/Antwerpen.

Bijlsma R.G. 1993. Zes, vijf, drie, twee, nul, of: de teloorgang van twee broedsels van Boomvalken *Falco subbuteo*. Drentse Vogels 6: 37-50.

Kampf R. 2003. Kleptoparasitisme en verstopen van prooien door roofvogels. De Takkeling 11: 77.

Lyons D. & Mosher J.A. 1982. Food caching by raptors and caching of a nestling by the Broad-winged hawk. Ardea 70: 217-219.

- Nie H. de 2014. Terugplaatsing en adoptie bij een boomvalkpaar *Falco subbuteo*. De Takkeling 22: 133-147.
- Parr S.J. 1985. The breeding ecology and diet of the Hobby *Falco subbuteo* in southern England. Ibis 127: 60-73.
- Ratcliffe D. 1980. The Peregrine Falcon: 146-147. Poyser, Calton.
- Vaughan R. 1961. *Falco eleonora*. Ibis 103a: 114-128.
- Walter H. 1979. Eleonora's Falcon: Adaptations to prey and habitat in a social raptor: 219. University of Chicago Press, Chicago.

Adres: peterdestadsvogelaar@gmail.com, www.boomvalken.nl

Boomvalk, getekend door Jan Brinkgreve. *Hobby*, full-colour drawing by Jan Brinkgreve.